

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

30 oktober 2001

HOORZITTING

over de problematiek van hoogbegaafde kinderen in het onderwijs

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer Dirk De Cock**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren
Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van
Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Kris Van Dijck.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte
Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid
van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys,
Cis Schepens ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Roland Van Goethem ;

de heren Jan Van Duppen, Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Dirk De Cock.

INHOUD

	Blz.
1. Inleiding	4
2. Uiteenzetting van mevrouw Tessa Kieboom, Centrum voor Begaafdheidsonderzoek Antwerpen, Ufsia	4
3. Uiteenzetting van mevrouw Annita Keuterickx, moeder van een hoogbegaafde zoon	10
4. Uiteenzetting van mevrouw Hilfert-Noots, moeder van een hoogbegaafde zoon	11
5. Uiteenzetting van de heer Roeland Buisseret, coördinator van een project voor hoogbegaafde kinderen in het secundair onderwijs	15
6. Uiteenzetting van de heer Peter Brants, Kinderrechtencommissariaat	19

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid hield op donderdag 11 oktober 2001 een hoorzitting over de problematiek van hoogbegaafde kinderen in het onderwijs.

1. Inleiding

De voorzitter : Dames en heren, dit thema komt niet alle dagen aan bod, maar is zeker op zijn plaats in het kader van de discussie over het gelijkekansenbeleid. Gelijke kansen betekent dat ook hoogbegaafden de gelegenheid moeten krijgen om hun eigen vaardigheden en talenten maximaal te ontplooien. Vandaag komt het onderwijs onvoldoende tegemoet aan deze vraag. Er is slechts één school die dergelijke leerlingen opvangt. Het is een belangrijk probleem waarmee vele duizenden kinderen en vooral ook ouders en leerkrachten worden geconfronteerd. Deze kinderen vinden geen uitdaging meer en worden leermoe. Dit schept uiteraard problemen in de klas.

We zijn daarom ingegaan op de vraag om hierover een hoorzitting te organiseren. We hebben vijf mensen uitgenodigd : professor Tessa Kieboom van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek Antwerpen, Ufsia ; mevrouw Annita Keuterickx, moeder van een hoogbegaafde zoon ; mevrouw Hilfert-Noots, eveneens moeder van een hoogbegaafde zoon ; de heer Roeland Buisseret, coördinator van een project voor hoogbegaafde kinderen in het secundair onderwijs en de heer Peter Brants van het Kinderrechtencommissariaat.

2. Uiteenzetting van mevrouw Tessa Kieboom, Centrum voor Begaafdheidsonderzoek Antwerpen, Ufsia

Mevrouw Tessa Kieboom : Mijnheer de voorzitter, ik zal een korte uiteenzetting geven over hoogbegaafdheid. Ik heb interesse voor dit thema gekregen vanuit de vaststelling dat eenzelfde opdracht, bijvoorbeeld in een boom klimmen, niet gelijk kan worden uitgevoerd door een aap of een vis of in casu ongelijk begaafde kinderen. De vis zal het moeilijk hebben om in de boom te klimmen. Het onderwijs heeft dit probleem al vroeg ingezien en heeft in een aparte plaats voorzien voor deze gevallen. De aap heeft het dan weer gemakkelijk en zou wel tien bomen aankunnen. Dit is de doelgroep die in ons onderwijssysteem wordt vergeten. Waarom heeft die aap meer dan een boom nodig

om zich gelukkig te voelen ? Het gaat er tenslotte om dat kinderen zich op school gelukkig voelen.

Iedereen heeft een eigen opvatting over hoogbegaafdheid. Men denkt te vlug dat de hoogbegaafde degene is die sneller dan andere kinderen verder met de leerstof staat. Hoogbegaafdheid alleen met wonderkinderen associëren, is niet correct. Niet ieder hoogbegaafd kind is een wonderkind. Hoogbegaafden zijn niet altijd een Mozart, een Picasso of een Einstein, maar ook diegenen die soms zo onderpresteren dat zij juist naar het buitengewoon onderwijs worden doorverwezen.

Wat is hoogbegaafdheid ? Hoogbegaafden hebben drie persoonlijkheidskenmerken : ze beschikken over bijzondere capaciteiten, zijn creatief in het vinden van originele oplossingsmethoden en zijn gemotiveerd om een taak of opdracht tot een goed einde te brengen. Mensen die deze kenmerken in zich verenigen hebben een hoogbegaafd potentieel. Of dat potentieel ook tot uitdrukking komt in bijzondere prestaties, hangt af van de omgeving waarin ze functioneren. In het geval van kinderen is die omgeving de school, het gezin en de 'peers' of ontwikkelingsgelijken.

Er zijn hoogbegaafden op verschillende domeinen. De enen hebben sportieve talenten, de anderen culturele, artistieke of muzikale talenten. Maar het kan ook gaan om mensen met intellectuele talenten. Hoogbegaafdheid is niet altijd een probleem : ongeveer de helft van de hoogbegaafde kinderen heeft er geen. Men weet meestal zelfs niet dat ze hoogbegaafd zijn ; men stelt enkel vast dat ze uitstekende schoolprestaties leveren en nadien hun beroep zeer goed uitoefenen.

We hebben een tennistalent : Kim Clijsters. Ze heeft een groot tennispotentieel. Zonder een aangepaste omgeving was dat potentieel wellicht niet tot bloei gekomen en oefende ze wellicht een totaal ander beroep uit. Mensen vinden het normaal dat mensen met sportieve talenten kansen krijgen om die te ontwikkelen. Maar ze vinden het veel minder normaal om bijvoorbeeld de ontwikkeling van de talenten van iemand met een theoretisch-wiskundige aanleg te stimuleren. Dat is het probleem.

De Gauss-curve leert ons dat het gemiddelde IQ 100 bedraagt. Hoogbegaafden hebben een IQ van 130 of meer. Wat betekent dit ? Dat is eenvoudiger te begrijpen als we kijken naar hun tegenhangers, naar de zwakbegaafden, die een IQ van 70 of minder hebben. De tweede groep valt meer op dan de eerste. De ontwikkelingsbehoeften van hoogbe-

gaafden worden niet vlug onderkend. Het is niet eenvoudig om te beseffen dat een hoogbegaafd kind in de tweede kleuterklas toe is aan de tafels van vermenigvuldiging, zonder dat het eigenlijk weet dat tafels bestaan. Het is moeilijker om mogelijkheden te onderkennen dan beperkingen aan te voelen.

Ongeveer 80 percent van de leerlingen in een klas op de lagere school heeft een IQ tussen 85 en 115. De handboeken zijn op hun maat gemaakt. Om iets nieuws aan te leren, moet men gewoonlijk alles vijf keer uiteenzetten. Bij lagerbegaafden blijkt al vlug dat een zesde of zevende keer nodig is. Hoogbegaafden ondergaan dat. Ze hebben misschien genoeg aan een of twee keer. De verveling doet dan zijn intrede.

Verschillende kenmerken kunnen wijzen op hoogbegaafdheid. Ze komen doorgaans niet allemaal tegelijk voor, en het is ook niet omdat één kenmerk bij iemand herkenbaar is, dat het om een hoogbegaafd persoon gaat. Niettemin zijn de volgende kenmerken betrouwbare indicatoren.

Een sterk ontwikkeld geheugen is een eerste karakteristieke eigenschap. Het merendeel van wat in de klas gebeurt, weten, kennen en kunnen hoogbegaafde kinderen dankzij hun geheugen. Ze moeten slechts een minimale inspanning leveren om de leerstof onder de knie te krijgen, waardoor ze in hun verdere onderwijs carrière uitgaan van het idee dat ze weinig inspanning moeten leveren om toch genoeg punten te krijgen. Vroeg of laat, in het secundair of het hoger onderwijs, krijgen ze echter te maken met de beperkingen van hun geheugen. Op een zeker moment volstaat een goed geheugen niet meer om kennis te verwerven, maar heeft men ook andere studieveerdigheden nodig, en die hebben deze kinderen nooit of amper geoefend.

Vaak zijn hoogbegaafde kinderen heel perfectionistisch. Ze leggen de lat heel hoog voor zichzelf. Het moet altijd perfect zijn. Dat is haalbaar zolang de leerstof gemakkelijk is. Als hoogbegaafde kinderen het idee krijgen dat de leerstof te moeilijk wordt, durven ze niet meer presteren. Perfectionisme slaat dan om in faalangst.

Een volgend kenmerk is een uitgesproken wiskundig inzicht. Hoogbegaafde kinderen begrijpen al op heel jonge leeftijd wat de eerste, de laatste, de voorste, de achterste, de middelste is. Dat zijn begrippen die normaal pas worden verworven op het einde van de kleuterschool. Hoogbegaafde kinderen kunnen er niet zelden al mee overweg nog voor ze de kleuterschool binnenstappen.

Hoogbegaafdheid uit zich ook vaak door een heel snelle taalontwikkeling. Deze kinderen zeggen bijvoorbeeld niet dat ze soep hebben gegeten, maar preciseren onmiddellijk dat het courgettesoep was. Ze praten heel gedetailleerd, en hun woordenschat is veel uitgebreider dan die van andere kinderen van hun leeftijd. Ze gebruiken ook veel sneller ingewikkelde zinsconstructies. Deze snelle taalontwikkeling uit zich verder door het herkennen van letters. In combinatie met hun buitengewoon goede geheugen leidt dat er dikwijls toe dat deze kinderen zichzelf leren lezen.

Een groot concentratievermogen is een andere eigenschap die kan wijzen op hoogbegaafdheid. Hoogbegaafde kinderen kunnen bijvoorbeeld tegelijkertijd een ingewikkeld bouwsel in Lego maken, naar National Geographic kijken en zich mengen in een gesprek tussen hun ouders. Dit concentratievermogen komt ook tot uiting op school, maar jammer genoeg vaak op een minder positieve manier. Men kan zich voorstellen dat een volwassene in staat is om een boek te lezen, wat 90 percent van zijn aandacht in beslag neemt, en tegelijk een soap te volgen op televisie, wat de resterende 10 percent in beslag neemt. Voor hoogbegaafde kinderen is het klasgebeuren vergelijkbaar met de soap. Ze hebben er maar 10 à 20 percent van hun concentratie voor nodig. De rest kunnen ze aan iets anders besteden. Op termijn leidt deze situatie niet zelden tot aandachts- en concentratiestoornissen.

Over creativiteit heb ik het daarnet al gehad. Zoals gezegd gaat het om creativiteit in de zin van bekwaamheid om originele oplossingen te bedenken. Leeftijdsgenootjes van hoogbegaafde kinderen denken veeleer convergent. Dat wil zeggen dat ze een procesmatige aanpak gebruiken om een bepaald probleem op te lossen. Ze steunen op een soort routine. Ons hele onderwijs is op dat idee gebaseerd. We leren een bepaalde aanpak aan die tot een oplossing leidt.

Die werkwijze is ongeschikt voor hoogbegaafde kinderen, die niet convergent denken, maar divergent. Ze zijn in staat om verschillende oplossingsmethodes naast elkaar te plaatsen en ze tegen elkaar af te wegen. Omdat ze problemen niet op de geijkte manier oplossen, denkt hun omgeving dat ze het te ver zoeken en de vraag verkeerd begrijpen. De optelling van 8 en 7 wordt bijvoorbeeld klassiek aangeleerd via de splitsing van 7 in 2 en 5. 8 plus 2 is 10, en 5 erbij maakt 15. Een zesjarig meisje voegde echter 2 bij 8, en daarna 7 bij 10, om achteraf van het resultaat 2 af te trekken. Ze gebruikte een heel andere logica dan werd voorgesteld.

Er zijn nog meer kenmerken, maar ik hoop dat het duidelijk is dat hoogbegaafde kinderen in een heel bijzondere positie verkeren. Er bestaat daarenboven een verband tussen hoogbegaafdheid en sociaal-emotionele ontwikkeling. Vaak wordt gedacht dat de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen problematisch is. Over dit onderwerp is het laatste woord nog niet gezegd. Ik zal proberen duidelijk te maken waarom er een verband zou kunnen zijn.

Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind is omgang met volwassenen en andere kinderen nodig. Van volwassenen pikken kinderen de rolpatronen op, en ze hebben een voorbeeldfunctie inzake houding en gedrag. Met andere kinderen leren ze ervaringen uitwisselen, samen spelen, samen werken en elkaar imiteren. Op dit vlak loopt het mis. Ik geef u een voorbeeld van een kindje uit de tweede kleuterklas dat in tegenstelling tot de klasgenootjes al perfect tot twintig kan tellen, en dat met klasgenootjes verstoppertje speelt. Daarbij wordt afgesproken om tot twintig te tellen vóór men mag zoeken. Het kind dat al tot twintig kan tellen, zal dat ook doen. Een volgend kind dat nog niet kan tellen, zal zich slechts 5 seconden naar de muur draaien vóór het op zoek gaat en nog een ander kind zal 5 minuten blijven staan. De andere kinderen hebben hiervan geen last. Het ene kind dat al kan tellen, ergert zich echter mateloos. Het gevolg is dat de groep blijft spelen, maar dat het ene kind zich hoe langer hoe meer afzondert. Dat leidt tot een vorm van communicatiestoornis tussen het kind en de groep.

De sociaal-emotionele ontwikkeling is bijgevolg een heel gevoelig punt. Uit het voorbeeld blijkt reeds dat samen spelen niet optimaal verloopt. Een optimale ontplooiing kan slechts met kinderen met een gelijkaardig ontwikkelingsniveau en met gelijkaardige interesses. Samen spelen met die kinderen, lukt perfect. Het probleem is echter dat het aantal hoogbegaafde kinderen klein is. Daardoor komen ze maar moeilijk in contact met kinderen zoals zij of met een gelijkaardig ontwikkelings- en interesseniveau.

In de definitie die ik u al heb gegeven, vormt de ontwikkelingsgelijke één van de drie omgevingsfactoren. De ontwikkelingsgelijken zijn ongelooflijk belangrijk in het leven van een hoogbegaafd kind. Jammer genoeg zitten ze niet dikwijls in dezelfde klas. Meestal zijn het oudere kinderen die de ontwikkelingsgelijken zijn.

Hoogbegaafde kinderen hebben heel vaak het gevoel anders te zijn. Ik geef u ook hiervan een voor-

beeld. De kinderen in een kleuterklas krijgen de opdracht om een appeltje te tekenen. Het hoogbegaafd kind tekent een prachtige appel. Alle tekeningen worden aan de muur opgehangen. Volwassenen die de klas binnenkomen, laten hun oog automatisch op die tekening vallen, want het is de mooiste appel en de enige die juist geproportioneerd is. Het kind zal dit merken en stelt vast dat er maar één appel is zoals de zijne. Het vraagt zich af of het iets verkeerd heeft gedaan, want zijn appel is anders dan de rest. Ook op dat ogenblik ontbreekt het vergelijkingspunt of een ontwikkelingsgelijke. Veel hoogbegaafde kinderen worden heel onzeker door dergelijke dagelijkse voorvallen. Ze krijgen een gebrek aan zelfvertrouwen en ontwikkelen een negatief zelfbeeld.

Een van de problemen die ontstaan door hoogbegaafdheid is het aanpassingsgedrag. Als hetzelfde kind uit het voorbeeld van de appel, later de opdracht krijgt om een peer te tekenen, dan zal het rond zich kijken en de tekening van de anderen nadenken of imiteren zodat de zijne niet opvalt. Het kind gaat zich aanpassen aan de rest van de groep om erbij te horen. Dit wordt vooral ingegeven vanuit een sociaal gevoel. We merken dit gedrag met name bij meisjes. Een tweede problematisch gevolg is depressiviteit. Dat spreekt voor zich. U zult hierover al verhalen hebben gehoord en wellicht nog horen. Daarnaast zijn er ook agressie en storend gedrag.

Wat zijn de schoolse behoeften van deze kinderen? We moeten de kinderen zo opvangen in school dat de verveling wordt tegengegaan. Daarvoor bestaan een aantal mogelijkheden. De eerste is het versnellen. Dat betekent dat het kind een jaar overslaat. Hierover bestaan heel verschillende meningen. Versnellen betekent immers dat het kind uit de groep leeftijdgenoten wordt gehaald en bij oudere kinderen wordt ondergebracht. Hierdoor wordt het uit het normale, natuurlijke ontwikkelingsniveau gehaald.

Velen vragen zich af of dit wel de beoogde weg mag zijn. Ik hoop dat u uit hetgeen ik u reeds heb verteld over het belang van het ontmoeten van mensen met een gelijkaardig ontwikkelings- of interesseniveau, het versnellen in een meer realistische context kunt plaatsen. Ik pleit zeker niet voor het versnellen van elk hoogbegaafd kind, maar in sommige gevallen kan het een oplossing zijn. In veel gevallen wordt deze echter niet benut, omdat men ervan uitgaat dat de oplossing niet haalbaar is omwille van de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Bij een kind dat een jaar moet overdoen, wordt echter veel minder gedacht aan het so-

ciaal-emotionele aspect. Bij versnellen is het vaak het eerste argument dat op tafel komt.

Versnellen is ook een optie in scholen die niet aan verbreden toe zijn. Een kind dat tien bomen kan gebruiken, zit niet op zijn plaats in een klas met één boom. De tien bomen kunnen worden aangeboden door het kind te versnellen en onmiddellijk met moeilijkere leerstof te confronteren of door tien bomen in de eigen klas te planten. Dat laatste is verbreding. Verbreden is echter niet zo simpel. Leerkrachten zijn niet opgeleid om te verbreden naar hoogbegaafde leerlingen toe. In lerarenopleidingen wordt immers weinig of niet gesproken over hoogbegaafdheid.

Verbreden vormt dus de tweede mogelijkheid. Kinderen krijgen dan meer aangeboden, ze krijgen verrijkmateriaal en gaan versneld door het curriculum. De heer Buisseret zal u hierover meer vertellen, want verbreding is het concept van de Park-school.

Een derde optie is de combinatie van beide. Een grote fout bij versnellen is dat men denkt dat de kous ermee af is, dat men niet meer moet omkijken naar een kind dat een jaar hoger werd geplaatst. Daardoor zijn versnellingen in het verleden vaak verkeerd afgelopen.

Alvorens af te ronden, wil ik nog even wijzen op een aantal beleidsmaatregelen die het overwegen waard zijn. Het opnemen van de problematiek van hoogbegaafde kinderen in de lerarenopleidingen moet op een of andere manier worden aanbevolen. Hoogbegaafde kinderen zouden als specifieke doelgroep binnen het gelijkedansenbeleid moeten worden erkend. Ik wil hier ook even voor mijn eigen winkel pleiten. Parallel aan de subsidies die aan de CLB's worden verleend, zou ook het CBO financieel kunnen worden ondersteund.

Scholen met een doorgaande lijn inzake de opvang van hoogbegaafde kinderen zouden als dusdanig kunnen worden erkend. Vaak zijn scholen bereid om aan de nodige verbreding te werken, maar hebben ze hier de middelen niet toe. De scholen beschikken niet over de nodige uren. Heel wat scholen in Vlaanderen hebben zich al over de problematiek van hoogbegaafde kinderen gebogen. Vaak resulteert dit in vrijwilligerswerk. De specifieke nascholing van leerkrachten en de ondersteuning van modelscholen zouden eveneens interessante maatregelen kunnen zijn.

Ik meen dat ik mijn toespraak hier kan afronden. Ik zou alle aanwezigen willen danken voor hun aandacht.

De heer Julien Librecht : Mijnheer de voorzitter, ik zal proberen om mijn vragen zo concreet en zo bondig mogelijk te stellen.

Mijn eerste vraag betreft de verhouding tussen hoogbegaafdheid en het gewoon onderwijs. Hoe wel mevrouw Kieboom het hier al over heeft gehad, blijf ik nog met enkele vragen zitten. Hoogbegaafde kinderen vragen veel aandacht. Aangezien de leerkrachten niet steeds aan die vraag kunnen voldoen, worden die kinderen op een bepaald ogenblik lastig. Ze raken gedemotiveerd, ze gaan ondermaats presteren en in sommige gevallen vertonen ze zelfs psychische aandoeningen. De vraag is hoe men in een gewone school een onvoorwaardelijke aandacht voor die kinderen kan opbrengen. Mevrouw Kieboom heeft daarnet over versnelling en verbreding gesproken. Ik vraag me af in welke mate een gewone school aan die vereisten kan voldoen. Zal een grote differentiëring in dergelijke gevallen volstaan ?

Ik heb al eens een specialist horen zeggen dat men een hoogbegaafd kind best een jaar kan laten overdoen. Aangezien ik me afvraag of dit wel een goede remedie is, zou ik het ook eens aan de aanwezige specialisten willen vragen. Hoe moet een school dit concrete probleem opvangen ?

Mijn tweede vraag betreft een wetenschappelijke omschrijving van het fenomeen hoogbegaafdheid die ik onlangs heb gelezen : 'De kinderen blaken van gezondheid maar zijn niet gelukkig. Als peuter vallen ze al op door hun leergierigheid, hun energie en hun perfectionisme en hun rijke woordenschat. Ze hebben een voortdurende uitdaging nodig. Als iets hen niet meer boeit, dan hoeft het voor hen niet meer. Het begint met de school, het eindigt met het leven.' Ik vind dat deze omschrijving een aantal verontrustende ideeën bevat. Vooral de laatste zin klinkt zeer dramatisch. Ik vraag me af of we dit fenomeen inderdaad zo dramatisch moeten interpreteren. Is het mogelijk om hoogbegaafdheid op een rustige en een serene wijze te benaderen ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Mijns inziens moet het ieders bedoeling zijn om hoogbegaafde kinderen binnen het gewoon onderwijs op te vangen. Dit betekent evenwel niet dat bepaalde aanpassingen niet nodig zijn. De heer Librecht heeft het daarnet zelf al over differentiëring gehad. Het is makkelijker om deze kinderen in een school op te vangen die differentiëring van nature al hoog in het vaan-

del draagt. In nogal klassiek getinte scholen, waar klassikale instructies nog het grootste deel van het onderwijs uitmaken, zal de opvang van hoogbegaafde leerlingen moeilijker verlopen. Differentiëring is in dit verband een zeer belangrijk element.

Ik wil er tevens op wijzen dat hoogbegaafde leerlingen niet heel de dag evenveel aandacht vragen. Men kan dit vergelijken met taakklassen waar zwakkere leerlingen gedurende een paar uren per week wat extra werken.

Binnen de scholen van het CBO zijn vergelijkbare initiatieven gegroeid, namelijk de zogenaamde kangoeroeklassen. Een kangoeroeklas is een bijkomende klas, waar de hoogbegaafde kinderen van de school gedurende drie of vier uur per week samen zitten. Deze methode wordt al in meer dan dertig Vlaamse scholen toegepast. Daar krijgen ze hun uitbreidingsleerstof. Voor de rest zitten ze in de gewone klas. In de kangoeroeklas krijgen ze zaken die hen meer aanspreken op hun eigenheid, zoals bijvoorbeeld hun divergent denken. Er worden projecten aangereikt en dergelijke. We hebben dit initiatief genomen om die kinderen tegemoet te komen op het vlak van hun cognitieve ontwikkeling. Door dit systeem gaan deze kinderen er in de praktijk niet alleen cognitief op vooruit, maar ook sociaal en emotioneel. Gedurende die drie tot vier lesuren per week – wat niet meer is dan een taakklas – zitten ze samen met andere hoogbegaafde kinderen uit de school. De verschillende leeftijden zitten er door elkaar : dat is dus klas- en leeftijdsdoorbrekend. Daardoor worden ze qua sociale en emotionele ontwikkeling veel sterker. Ze leren perfect een onderscheid te maken tussen wat ze met ontwikkelingsgelijken doen en hoe ze zich amuseren in hun gewone klas. Die combinatie is perfect mogelijk in scholen. Maar scholen hebben terzake ondersteuning nodig, in meer of mindere mate. Ook moet men er voor open willen staan. De school moet een visie daarop ontwikkelen. Differentiatie laat die aanpak natuurlijk meer toe.

Een van mijn belangrijkste taken is het bezoeken van scholen. Ik bezocht reeds 300 tot 400 scholen in Vlaanderen om leerkrachten vertrouwd te maken met het verbredingsmateriaal. Want ik kan hen wel zeggen dat ze tien bomen in hun klas moeten plaatsen, maar als ik hen niet zeg welke dat kunnen zijn dan hebben ze het ook moeilijk, want dat wordt hen ook niet gezegd in hun lerarenopleiding. Ik doorkruis dus Vlaanderen met ideeën over die verbreding. Zo kunnen we deze kinderen een dienst bewijzen, zonder dat we er de hele dag mee bezig moeten zijn.

De school is voor deze kinderen vaak echt een probleem. Vaak zegt men van hen dat ze eigenlijk alleen maar willen doen wat ze graag doen. Als ze het niet graag doen, dan interesseert het hen niet en leveren ze geen inspanning. Ik wil daarop het volgende antwoorden. Ik neem aan dat u in uw job – hopelijk – 70 percent van de dingen die u moet doen graag doet, en dat 30 percent vervelende taken zijn. Welnu, bij hoogbegaafde kinderen is deze verhouding minstens omgekeerd. Sterker nog : ik denk dat ze in de klas voor 10 percent dingen mogen doen die ze graag doen, die hen uitdagen en waarbij ze het gevoel hebben iets te leren. Kinderen komen uiteindelijk naar school om iets te leren. Die verhouding is totaal verkeerd. Wanneer we daar met – bijvoorbeeld – een kangoeroeklas enige verbetering in kunnen brengen, dan zijn deze kinderen erg dankbaar en zien we hun appetijt voor schoolgaan enorm toenemen. Ze worden veel gelukkiger. Dan kan het leven in de school beginnen, niet erbuiten.

De heer Gilbert Van Baelen : Mevrouw Kieboom, ik vond de vergelijking qua IQ tussen hoogbegaafden en iets minder begaafden heel interessant. Wat gelijke kansen betreft weet u dat 7 tot 10 percent van onze jongeren worstelt met een of ander knelpunt. U pleit voor een onderwijslandschap dat meer gericht is op de individuele leerling en hebt het over een kangoeroeklas. Hebt u het dan ook over een schildpadklas, waarin een andere vorm van achterstelling wordt opgevangen ? Hoe ziet u de relatie met de CLB's ?

Moeten er andere klemtonen worden gelegd bij de lerarenopleiding, al naargelang het gaat over het kleuter- en basisonderwijs en het secundair onderwijs ? Als we in die lerarenopleiding alle elementen opnemen die hier de voorbije twee jaar aan bod zijn gekomen, dan duurt die tot wanneer de mensen 55 zijn, en dan willen ze vervroegd met pensioen.

Mevrouw Tessa Kieboom : De rol van het CLB is inderdaad heel belangrijk. Bij de gesprekken naar aanleiding van mijn schoolbezoeken zijn er steeds CLB-medewerkers aanwezig. We vragen dus niet alleen naar de klasleerkracht, maar ook naar de directie en de CLB-medewerkers. Zo kunnen ze aan kennisverruiming doen. Daardoor worden de initiatieven voor hoogbegaafde kinderen veel sneller doorgegeven. Een CLB staat immers in voor verschillende scholen : wat ze oppikken op de ene zullen ze heel gemakkelijk proberen toe te passen in een andere school. Het ene CLB zal die taak al meer ter harte nemen dan het andere, maar die CLB's hebben hier zeker hun taak.

Over de lerarenopleiding is het laatste woord nog niet gezegd. Daaraan zouden we een heel ander debat kunnen wijden. Het is helemaal niet mijn bedoeling van deze mensen experts in hoogbegaafdheid te maken. Het onderwijs kent immers te veel problematieken opdat iedereen er een expert in zou kunnen worden. Mijn betoog vandaag duurde niet erg lang. Een iets uitgebreidere versie ervan zou men toch wel in een lerarenopleiding moeten kunnen opnemen. Nu wordt die groep van de hoogbegaafde kinderen nauwelijks vernoemd. Als mensen er zich al van bewust zouden worden dat het daadwerkelijk een doelgroep is, dan zal mijn doel grotendeels bereikt zijn.

De voorzitter : Situeren die kangoeroeklassen zich over heel Vlaanderen ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Die klassen zijn verspreid over heel Vlaanderen. Er is een iets grotere concentratie in het Antwerpse. Het CBO biedt ondersteuning aan die klassen. Een aantal van die scholen vergaderen om de zes weken op het CBO om ervaringen uit te wisselen.

De klassen komen vooral in het lager onderwijs voor. In het secundair onderwijs is er een werkgroep actief met een aantal scholen die begrepen hebben dat die kinderen bestaan. Er is daar veel langer 'tegenkating' geweest dan in het lager onderwijs. Een groot aantal lagere scholen is bezig met een doelbewuste visie inzake opvang van hoogbegaafde kinderen. Als zo'n school ook secundair onderwijs aanbiedt, dringen de leerkrachten van het lager onderwijs erop aan dat dit ook tijdens het secundair onderwijs wordt voortgezet.

De heer Dirk De Cock : Hoe dikwijls kan men versnellen ? Wanneer komt de ontwikkelingsgelijkheid finaal in conflict met de leeftijd ? Hebt u daar voorbeelden van ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Versnellen is hoe dan ook een moeilijk aspect. Voor de kinderen zelf gaat de versnelling nog redelijk goed, maar op een bepaald moment staat de groepsdynamiek dat veel minder toe. In het verleden is versnellen heel vaak gebeurd. Ik hoop dat door initiatieven, zoals kangoeroeklassen en de parkschool in Wilrijk de versnelling kan worden tegengehouden. Kinderen moeten niet versneld worden als ze met ontwikkelingsgelijken in contact komen. Er zullen natuurlijk altijd kinderen zijn waarbij men niet anders kan dan versnellen.

De heer Frans Ramon : Stel dat zo'n kind maar op één vlak exceptioneel begaafd is, hoe wordt dat

aangepakt ? Wordt het dan alleen voor dat aspect in contact gebracht met ontwikkelingsgelijken ? Hoe gaat men om met de heterogeniteit in klassen ? Werkt zo'n kangoeroe- en schildpadklas niet nog een grotere dualiteit in de hand ?

Mevrouw Tessa Kieboom : De vraag of er zo geen te groot verschil ontstaat tussen beide categorieën, wordt geregeld gesteld. Scholen moeten met deze initiatieven goed omgaan, ze moeten ervoor openstaan. Ze kiezen ervoor om dergelijke klassen in te richten opdat het kind zich gelukkig zou voelen in de school. Het kind moet op school iets kunnen leren en er zich gelukkig voelen. Kinderen onder elkaar maken daar ook niet echt een probleem van. In een school waar men gewoon is te differentiëren, valt zo'n initiatief ook veel minder op.

Het is natuurlijk zo dat hoogbegaafd niet betekent dat men op elk vlak op een even hoog niveau staat. Dit kan in de kangoeroeklassen worden opgevangen. Er kan specifiek naar een bepaalde begaafdheid worden gedifferentieerd. Er is heel veel mogelijk.

Mevrouw Hilde Claes : Het belang van de kangoeroeklas is hier aangetoond. Is enkele uren per week voldoende ? Zou dit niet beter dagelijks gebeuren ? Zijn de bestaande kangoeroeklassen op uw verzoek ontstaan, op verzoek van de ouders of van de scholen ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Voor de concrete gevallen die ik voor ogen heb, is enkele uren per week voldoende. Voor scholen met kangoeroeklassen is de nood aan opvang voor deze kinderen voor het team reeds duidelijk. Naast het aanbieden van deze klassen is er aandacht in de klas zelf om de uitdaging te verbreden. Dit betekent niet individueel met het kind bezig zijn, maar bijvoorbeeld dat herhalingen worden beperkt en uitdagende oefeningen in de plaats worden gegeven. Zo kan gemakkelijk op elk vak, al naargelang de behoefte, worden ingespeeld.

Deze initiatieven zijn op het CBO ontstaan omdat toevallig op dat moment een aantal scholen met deze kinderen een speciaal initiatief wilden ontwikkelen. Zo zijn de kangoeroeklassen verspreid geraakt. Omwille van het stijgend aantal, heb ik op dit moment geen overzicht meer van de scholen met en zonder kangoeroeklassen.

De heer Kris Van Dijk : Denkt u dat de taak- en kangoeroeklassen niet teveel zijn ingebed in het jaarklassensysteem ? We weten dat dit systeem passé is en in feite alleen maar het symptoom be-

strijdt. Het onderwijs heeft deze flexibiliteit niet. Differentiatie laat gemakkelijk zwakheid vermoeden, in feite betekent het dat op het niveau van de kinderen wordt gewerkt. Wordt er niet teveel ingespeeld op dagdagelijkse patronen in plaats van flexibel de school om te bouwen ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Ik denk dat het verlaten van het jaarklassensysteem deze kinderen uiteraard ten goede zou komen. Dit gebeurt op een kleinschalig vlak in de kangoeroeklassen.

De voorzitter : De ouders van hoogbegaafde kinderen komen nu aan het woord. Mevrouw Keuterickx zal eerst het woord nemen.

3. Uiteenzetting van mevrouw Annita Keuterickx, moeder van een hoogbegaafde zoon

Mevrouw Annita Keuterickx : Mijnheer de voorzitter, leden van deze commissie, als ik hier vandaag ben, dan is dit in naam van alle hoogbegaafde kinderen, hun gezinnen, hun families en alle betrokkenen. Dan ben ik hier om aan de politieke leiders van dit democratisch land te vertellen dat door onbegrip en het niet kennen van de problematiek hoogbegaafdheid, 55.000 tot 110.000 kinderen voor ons politiek systeem niet bestaan of in de kou worden gezet. Dan ben ik hier om aan deze democratische instelling te vragen de verplichtingen in deze materie niet te ontlopen, maar om ons volop in te zetten voor deze kinderen, die recht hebben op hun plaats in deze maatschappij, in een menselijk aanvaardbaar kader. Ook deze kinderen zijn, met hun kwaliteiten en tekortkomingen, onze toekomst. Maar om een toekomst te hebben, hebben ze een heden nodig. Daarvoor is een stevige basis nodig in een wereld waar voor hen een plaats is, een wereld waar ze zich veilig en begrepen voelen.

Als ik hier vandaag ben, dan is dit niet alleen om u op uw verantwoordelijkheden te wijzen. Nee, dan ben ik hier om u te vragen om samen met de kinderen en met ons, de ouders en alle andere betrokkenen, leraars en CBO, te overleggen en te zoeken naar haalbare mogelijkheden om ook deze kinderen, die het niet steeds gemakkelijk hebben, een zo zorgeloos mogelijke school- en kindertijd te geven.

Als ik hier vandaag ben, is dit ook om te zeggen dat de ouders van deze kinderen er zich bewust van zijn dat het niet de school of de maatschappij is die de opvoeding van onze kinderen op zich moeten nemen, maar om steun, begrip en daden te vragen die ons hierin helpen.

Als ik hier vandaag ben, dan is dit voor al deze kinderen die niet gehoord worden, in de hoop hen hier een stem te geven, alhoewel zij dit best zelf zouden kunnen zeggen en vertellen. Zij zijn de specialisten, luister naar hen.

Als ik hier vandaag ben, is dit niet om te zeggen dat ik wel weet hoe het allemaal zit en moet zijn, maar is dit om u ons verhaal te vertellen.

Dat verhaal is begonnen toen onze zoon in de kleuterklas zat. Toen werd ons regelmatig gemeld dat het zinnig was om Nils een jaar te laten doorschuiven omdat hij te rijp was voor de klas waar hij in vertoefde. Wij vonden dit niet opportuun omdat we de sociale contacten en omgang belangrijk vonden, al was hij intellectueel voorop. Nils kon letters lezen op tweeënhalfjarige leeftijd, tellen voor hij naar het eerste leerjaar ging en zelfs woorden lezen.

In december hebben we de lerares gevraagd om over te schakelen naar het tweede leerjaar. De lerares suggereerde Nils te laten testen op zijn begaafdheid, die zij hoog inschatte. Het PMS heeft de test uitgevoerd.

Zelf hebben we literatuur over het verschijnsel gezocht en contact gezocht met de vereniging voor hoogbegaafde kinderen, Bekina (Vereniging voor ouders van begaafde kinderen en adolescenten). Ik stond versteld van het leed van kinderen en ouders, van de pesterijen op school. Gelukkig leerde ik mevrouw Kieboom kennen, toen ze haar doctoraalscriptie en het CBO kwam voorstellen. Vanaf dan werden we begeleid door het CBO. Het CBO testte de motivatie en het doorzettingsvermogen van Nils. Ze hebben toen zijn verdere schoolcarrière voorspeld : hij zou de humaniora afwerken, maar hij zou tekortschieten in het aanleren van een leer-methode.

Op aanraden van mevrouw Kieboom is hij met Pasen van het eerste naar het tweede leerjaar overgestapt. In september begon hij het derde leerjaar. We dachten dat alles was opgelost, maar in maart kreeg Nils psychosomatische problemen. Hij stapte opnieuw over naar een hoger leerjaar, om in september aan het vijfde leerjaar te beginnen. De leraars voelden de problemen niet goed aan, twijfelden aan het feit dat hij hoogbegaafd was, gaven ons soms het gevoel als we iets kwamen vragen, dat we weer daar waren, de ouders die dachten dat ze 'een speciale kleine hadden'. Daarom waren ze geen slechte leerkrachten, integendeel, het zijn goede leerkrachten, maar ze voelden de problematiek minder goed aan. Vanuit hun opleiding konden zij

moelijk aannemen dat Nils ook dingen leerde, zonder dat zijn leerkrachten hem dat aanleerden. Ze begrepen niet dat hij niet moest doorgetraind worden, eens hij de leerstof doorhad. De opgelegde oefeningen waren de doodsteek voor hem, Nils werd ziek. Thuis smeekte hij dat ze zouden ophouden hem te doen rekenen, hij vreesde dat hij geen cijfers meer kon schrijven. Onze vraag werd niet gehoord, de leerkracht stelde dat hij niet geautomatiseerd was. Nils werd getest door het CLB. De begeleider zei ook dat de resultaten niet goed waren. Toen vroegen we mevrouw Kieboom naar school te komen. Toen zij de resultaten bekeek, wees ze erop dat de fouten die Nils maakte, aandachtsfouten waren en dat men moest stoppen hem te doen rekenen, want dat hij eraan kapot ging. Dit is toen niet op de juiste manier gehoord, men rekende verder met Nils. Hij werd nog zieker. We moesten hem toen zo snel mogelijk van de lagere school krijgen. Zijn liefde voor getallen, die hij eens had, heeft hij nooit teruggekregen. Hij heeft dan op drie weken tijd het vijfde leerjaar afgewerkt, het zesde ingehaald en examens afgelegd. Als negenjarige behaalde hij zijn diploma lager onderwijs. Tijdens de vakantie werd hij depressief.

We vonden een school die hem als negenjarige in het middelbaar onderwijs wilde opnemen. Op dit ogenblik zit hij in het tweede jaar Latijn-Grieks. Het is al fout gegaan, want het schooljaar is begonnen met herhalingen, en dat is niets voor hem. We zoeken nu opnieuw geregeld steun bij het CBO. Dat helpt ons ontzettend en ik pleit ervoor dat de overheid het CBO zou ondersteunen. Het CBO is de enige instelling in Vlaanderen waar we terecht kunnen. Men werkt er uiterst professioneel. De mensen van het CBO geven steun en komen zelf naar de scholen. Ook de directeur van de school van Nils betwijfelt of men dat soort van problemen zonder het CBO zou aankunnen.

Dat is echter een dure aangelegenheid. Een adviesgesprek op school kost 4.000 frank. Ook psychologische gesprekken zijn nu nodig, om Nils van zijn faalangst af te helpen. Wij hebben slechts één hoogbegaafd kind ; dat is nog doenbaar. Wat moeten mensen met twee of drie hoogbegaafden aanvangen ? Dit is geen luxeprobleem, maar een miskend probleem, dat ons in het isolement drijft. Mensen geloven of begrijpen ons verhaal niet. Het lijkt er wel op alsof we ons aanstellen met onze 'speciale kleine'. Het is nodig dat ouders met hoogbegaafde kinderen met elkaar kunnen praten.

4. Uiteenzetting van mevrouw Hilfert-Noots, moeder van een hoogbegaafde zoon

Mevrouw Hilfert-Noots : Ik ben een moeder van drie kinderen, van wie de oudste, Lode, hoogbegaafd is. Lode is nu tien jaar. Toen hij amper vier jaar was, noteerde hij op een blad een verhaal dat hij had 'gezien' in een boekje. Hij vertelde het hele verhaal na.

Toen hij vijf was, was hij ervan overtuigd dat hij naar het eerste leerjaar mocht. Toen hij na de vakantie in de derde kleuterklas terecht kwam, was hij ontgoocheld, hij wilde niet meer naar school, hij at minder, vermagerde, kreeg darmstoornissen. De dokter vertelde dat hij duidelijk behoefte had aan meer intellectuele prikkeling. Na overleg met de school, werd er een speel- en leerklas ingericht. Daar verveelde hij zich nog steeds. In september zat hij in het eerste leerjaar. De leraar was zeer tevreden over de resultaten, maar voor Lode veranderde er niets, hij moest nog steeds geen inspanning doen. Op de speelplaats stond hij aan de kant.

Aanvang tweede leerjaar was hij verheugd, hij dacht dat hij nu wel meer zou moeten werken. Dit veranderde al vlug, weer zat hij zich te vervelen. Toen vroeg hij ons om ervoor te zorgen dat hij meer leerstof en opdrachten kreeg. Toen ik de lerares aansprak, was ze het daar niet mee eens, omdat hij fouten maakte. Het CLB drong aan op meer onderzoek. Daaruit bleek dat ons kind niet in het juiste leerjaar zat. Einde tweede leerjaar vertelde de lerares dat ze wel gezien had dat er iets was, in haar familie kwam ook zo iemand voor, en die heeft op z'n vijftiende afgehaakt. Daarom kon ze voor onze zoon niets doen.

Dan werd, na overleg met de directie en het CLB, beslist om hem naar het vierde leerjaar te laten gaan. In het begin van het vierde leerjaar was hij eindelijk gelukkig. Onze andere zoon zat op dat moment in het tweede leerjaar, en onze dochter in het eerste. De tweede week van september al, kwam ze huilend naar huis. De leerkracht vergeleek haar voortdurend met onze hoogbegaafde zoon en was van mening dat ze niet klaar was voor het eerste leerjaar. Aansluitend hebben we bij het CLB een nieuwe test gevraagd, waaruit bleek dat ze ruim voldoende mogelijkheden had. Lode werd uit de klas gehaald om over het werk van zijn zus te oordelen. Onze dochter zakte steeds verder weg, alle dagen een nat bed, ze begon zelfs te rekenen in haar slaap, ze kreeg paniekaanvallen. Ondertussen ging het ook met Lode de verkeerde kant op. Naar aanleiding van een incident op de schoolbus, meld-

de de directie problemen. Daarop volgde een gesprek samen met het CLB en de voorzitter van Bekina. Er was niets aan de hand, maar amper twee dagen later konden we het lezen op zijn rapport. Lode zag het niet meer zitten.

We hebben in Leuven advies gevraagd, en men raadde ons aan onze kinderen weg te halen van die school. De directie verzette zich hiertegen en weigerde de nodige formulieren te geven. Bij een tweede poging kregen we ze toch, met de motiveering dat we een voorkeursbehandeling zochten. Zodoende was er een negatief advies, dat amper één dag later door de inspectie werd bevestigd, een medisch dossier werd genegeerd. De kinderen werden niet gehoord. Dit had tot gevolg dat ze niet in een andere school terecht konden. Zodoende zijn ze zeven dagen met een ziektebriefje thuis geweest en is hen het recht op onderwijs ontnomen. Na die week werden ze ingeschreven in Genk, waar ze momenteel schoollopen. Daar worden onze andere kinderen niet meer vergeleken met Lode. Onze zoon zit nu in het zesde leerjaar, en is weer een gelukkige jongen.

De heer Julien Libreicht : Mijnheer de voorzitter, de ontroerende getuigenissen van mevrouw Keuterickx en mevrouw Hilfert hebben mij zeer veel geleerd. Ik dank hen hartelijk.

De heer Frans Ramon : Mevrouw Keuterickx, mevrouw Hilfert, zijn er organisaties waar de ouders van hoogbegaafde kinderen terecht kunnen ? Wat zijn uw ervaringen met deze organisaties ? Vindt u steun bij andere ouders ?

Mevrouw Hilfert-Noots : Wij hebben steun gezocht bij Bekina, maar kregen al vlug de indruk dat alleen cijfers belangrijk waren. Je mocht de voorzitter niet te veel vragen, omdat ze haar voltijdse baan belangrijker vond. Ook de verhalen die je er te horen kreeg, maakten het ons duidelijk dat dit niet beantwoordde aan onze verwachtingen van een dergelijke organisatie. We zijn er dan ook weggebleven.

Mevrouw Annita Keuterickx : Voor mij was het contact met Bekina een geschenk uit de hemel, vooral omdat ik daar mevrouw Kieboom heb leren kennen. Als een ouder aan de school zegt dat haar of zijn kind hoogbegaafd is, dan zijn de eerste reacties positief. Na enkele maanden, wanneer de ouders doorgaans al enkele keren hebben geklaagd dat hun kind zich verveelt of depressief is, stelt de schooldirectie zich vaak veel terughoudender op en verwijt ze de ouders te denken dat hun kind 'speciaal' is. In dergelijke gevallen is de steun van

mevrouw Kieboom van onschatbare waarde. Haar gelooft de school namelijk wel.

De enige contacten met andere ouders die ik momenteel nog heb, verlopen via de vriendenkring van het CBO, die activiteiten voor hoogbegaafde kinderen inricht. Op die manier kunnen deze kinderen gemakkelijk gelijkgestemden ontmoeten.

Verder hebben mijn zoon en ik naar aanleiding van deze hoorzitting een internetcommunity opgericht. Op die manier zijn we in contact gekomen met heel wat andere ouders, van wie een aantal hier aanwezig is.

De heer André Van Nieuwkerke : We hebben al heel wat gehoord over de opvang, of het gebrek daaraan, in de school. Wat gebeurt er echter met deze kinderen na school ? Activiteiten buiten de school zijn heel belangrijk voor de ontwikkeling van een kind.

Mevrouw Hilfert-Noots : Op een zeker moment moest mijn zoon een spreekbeurt voorbereiden. Hij vond de documentatie in de jeugdafdeling van de bibliotheek ontoereikend, en leende daarom onze bibliotheekkaart. Dat gebeurde wel vaker, en daarom vroegen we of mijn zoon een volwassenenkaart kon krijgen. Dit werd ons geweigerd omdat hij wel eens 'slechte boeken' uit de rekken zou kunnen halen. Toen we de naam van de rector van de school van mijn zoon lieten vallen, kon het op eens wel.

De heer André Van Nieuwkerke : Mijnheer de voorzitter, ik vraag me af hoe het zit met de registratie van de kinderen. Weet men over hoeveel kinderen het gaat ? Is iedereen het eens met dat aantal ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Mijnheer de voorzitter, ik heb nog een paar opmerkingen. Bekina is een vereniging voor ouders van hoogbegaafde kinderen. De leden horen het niet graag, maar de vereniging is in feite een zelfhulpgroep. Een aantal ouders voelt zich daar helemaal niet goed bij en gaat bijgevolg niet langer naar de bijeenkomsten. Andere ouders voelen zich wel heel goed in de vereniging. Dit wou ik even benadrukken.

Mijnheer Van Nieuwkerke, u vraagt over hoeveel kinderen het gaat. Ik heb getracht om een statistische berekening te maken op basis van gegevens van het NIS. Uit de Gausscurve die ik u daarnet heb getoond, blijkt dat ongeveer 5 percent van de bevolking tot de groep zwakbegaafde kinderen behoort. Een mathematische projectie leert ons dat

ook de groep aan de andere kant, de hoogbegaafde kinderen, 5 percent uitmaakt. Berekend aan de hand van het totaal aantal schoolgaande kinderen tussen 6 en 18 jaar, komt dit op 50.000 hoogbegaafde kinderen. Dit betekent dat er één hoogbegaafde leerling is per klas van 20 tot 25.

Het verhaal van Nils, is een verhaal over versnellingen. Hij is al op zijn achtste naar het eerste middelbaar gegaan en dat is niet de gewoonte noch de bedoeling. Het is de bedoeling om de kinderen zoveel mogelijk bomen aan te bieden. Uit het verhaal van de moeder van Nils, blijkt heel duidelijk dat de school niet openstond voor het aanbieden van tien bomen. Daardoor stond het water regelmatig aan de lippen van Nils en volgden zoveel versnellingen elkaar op. Gelukkig zit hij nu op een school die wel inspanningen wil leveren.

Mevrouw Marijke Dillen : Mijnheer de voorzitter, ik zou graag vernemen hoe de samenwerking met de CLB's verloopt. De centra hebben immers een belangrijke opdracht en verantwoordelijkheid, maar in de praktijk wordt vaak vastgesteld dat ze niet vertrouwd zijn met de problematiek, dat ze geen ervaring terzake hebben en dat ze bijgevolg niet kunnen helpen.

Mevrouw Annita Keuterickx : We hebben slechts éénmaal contact gehad met het PMS. Toen werd Nils er getest. De dame die de test uitvoerde stond open voor de problematiek van hoogbegaafde kinderen. Al heel snel na de afname van de test, werd zij echter vervangen door een heer die helemaal niet openstond voor het probleem. Hij kende het niet. Nils zat toen in het vijfde leerjaar. Zijn juf-frouw trainde hem in het rekenen, omdat zij dacht dat hij het niet kon. Hij kon niet meer, omdat hij het beu was. Ik heb het PMS toen gevraagd om Nils te testen om na te gaan of hij het niveau van het vijfde leerjaar aankon. De man in kwestie kwam tot het besluit dat Nils het niet aankon. Ik heb mevrouw Kieboom toen gevraagd om aan de school uit te leggen dat Nils het niveau wel aankon, en dat de testresultaten waren beïnvloed door aandachtsofouten omdat hij het systeem beu was.

Het CLB is wel steeds aanwezig tijdens de vergaderingen op school met mevrouw Kieboom.

Mevrouw Hilfert-Noots : Ik heb heel positieve ervaringen met het CLB, mevrouw Dekuyper staat open voor de noden en problemen van deze kinderen. Ze heeft onze Lode zeer goed opgevangen en begeleid. Ze is voor hem ook de persoon waar hij een zeer groot vertrouwen in heeft. Ook wij als ouders kunnen steeds beroep op haar doen.

Mevrouw Tessa Kieboom : Het is duidelijk dat de CLB's heel wat goede medewerkers hebben die hun werk prima doen, maar er zijn ook een paar andere. Die andere staan niet open voor het probleem waardoor ze veeleer tegenwerken dan meewerken. Dit geldt echter voor elke problematiek. Ik wil erop wijzen dat de mensen van de CLB's het niet makkelijk hebben. Wij hebben het nu over het probleem van hoogbegaafde kinderen, maar zo zijn er nog een hele reeks problemen waarmee zij ook rekening moeten houden. Het is vooral een zaak van kennisverruiming en van een expert aan te spreken bij een echt probleem met een hoogbegaafd kind. We mogen niet te veel verwachten van de mensen van de CLB's.

De voorzitter : Ik denk dat u gelijk hebt.

De heer Julien Demeulenaere : Mijnheer de voorzitter, ik heb heel aandachtig geluisterd naar het verhaal over Nils. Ik zou dat kunnen vertellen over Stern, die niet van school is veranderd. In zijn school waren er immers twee klasjes voor het eerste leerjaar. De ene juf stond wel, de andere niet open voor zo'n jong kind in haar klas. Ik zou ook het verhaal kunnen vertellen over de dochter van Stern, Katia. Zij ging van de tweede kleuterklas over naar het eerste leerjaar. Ze mocht er in een hoekje zitten en tekeningen maken. Die tekeningen werden achteraf gescheurd. De tweede dag al, besliste het meisje dat ze terug naar de derde kleuterklas wou. Ze is toen veranderd van school. Nu doet ze het bijzonder goed in het derde middelbaar.

Ik heb nog een vraag over de kangoeroeklassen. Ik stel me daarbij voor dat die ergens in de school worden georganiseerd. De kinderen die in die klassen samenkomen, zullen wellicht door de anderen worden nagekeken. Werden meldingen gemaakt van pesterijen ? Zijn de klassen niet de oorzaak van een vorm van afzondering van de hoogbegaafde kinderen ?

Mevrouw Annita Keuterickx : Ik kan enkel ons heel persoonlijke verhaal vertellen. Het mag niet worden beschouwd als een doorsnee verhaal. De school heeft op voorhand goed ingespeeld op de situatie. Voor het begin van het schooljaar was er een gesprek met mevrouw Kieboom en een paar leerkrachten. Tijdens de eerste week van september heeft de directeur tijdens een ouderavond alle ouders van kinderen uit de klas van Nils op de hoogte gebracht. Hij heeft uitgelegd dat er een jong kind in de klas zou zitten dat het recht had om daar te zitten, omdat het de lagere school al had doorlopen. Hij heeft hen uitgelegd dat Nils andere dingen

zou mogen doen dan de anderen, omdat het tempo waartegen hij leerde zo hoog lag en niet kon worden afgeremd. Hij heeft hen ook uitgelegd dat ze niet jaloers mochten zijn, want dat de situatie helemaal niet simpel was. Ik kan wel vertellen dat toen Nils overging van het eerste naar het tweede leerjaar, niemand van de ouders van een kind uit het eerste leerjaar ons nog een goeie dag wou wensen.

Na een maand was er een klassenraad met de ouders en de directeur. Wij mochten Nils er voorstellen. Nog een maand later was er een klassenraad met ons en mevrouw Kieboom. Zij kon toen de leerkrachten uitleg verschaffen en de leerkrachten konden ons vragen stellen over Nils, die ze toen al een tijdje kenden. Ik weet niet hoe de kinderen dit zelf ervaren. Aangezien er een aantal kinderen deze vergadering bijwonen, kan ik enkel suggereren om het hen zelf te vragen.

Mevrouw Tessa Kieboom : De vraag is eigenlijk of er niet negatief op dergelijke toestanden wordt gereageerd. Mevrouw Keuterickx heeft terecht gesteld dat communicatie in dit verband zeer belangrijk is. De directeur van deze school heeft hierin een ongelooflijke rol gespeeld. Hoewel men kinderen nog kan overtuigen, heeft men geen zicht op wat die kinderen thuis te horen krijgen. Door de ouders in te lichten, heeft de directeur heel wat negatieve commentaar voorkomen. Ik beveel elke school aan om een open communicatie te voeren, om tegen iedereen hetzelfde te zeggen en om ieder kind het recht te geven om op school gelukkig te zijn.

De voorzitter : Dit is zeker geen gemakkelijke opdracht. Veel is afhankelijk van de betrokken mensen.

Mevrouw Tessa Kieboom : De heer Buissereet zal straks aantonen dat deze aanpak in de praktijk werkt.

Mevrouw Annita Keuterickx : Ik zou hier nog even aan willen toevoegen dat we hier steeds spreken over kinderen die nog op school zitten. Ik weet niet hoeveel kinderen zich niet meer op school bevinden.

Mevrouw Tessa Kieboom : Ik heb hier geen cijfergegevens over.

Mevrouw Veerle Heeren : Mijnheer de voorzitter, ik heb een vraag over de rol van het CBO. Ik heb recent ervaren dat hoogbegaafde kinderen soms ook in de kinderpsychiatrie belanden. De kinderpsychiater in kwestie, noch de betrokken leer-

krachten hebben toen het CBO vermeld. Ik vraag me dan ook af in welke mate het CBO contacten onderhoudt met de negen afdelingen voor kinderpsychiatrie in Vlaanderen. Hoogbegaafde kinderen zitten in de kinderpsychiatrie niet op hun plaats. Blijkbaar kunnen niet alle ouders van hoogbegaafde kinderen op de nodige ondersteuning en begeleiding rekenen.

Mevrouw Tessa Kieboom : Het CBO heeft eigenlijk nooit reclame gemaakt. De bekendheid van het CBO is grotendeels door mond-tot-mondreclame en door bezoeken tot stand gekomen. Momenteel beginnen de media in dit verband hun rol te vervullen. Ten gevolge van die toegenomen aandacht verwijzen verschillende kinderpsychiaters nu stelselmatig hoogbegaafde kinderen door naar het CBO.

Het CBO heeft op dit vlak nog geen initiatieven genomen. Daar komt echter verandering in. Op 22 en 23 november 2001 gaat in Gent een grootschalig congres voor kinder- en jeugdpsychiatrie door. Bij die gelegenheid zal ik deze doelgroep voor de eerste keer aanspreken.

De heer Kris Van Dijk : Mijnheer de voorzitter, op basis van de twee getuigenissen van ouders die we daarnet hebben gehoord, zou ik mevrouw Kieboom een concrete vraag willen stellen. Aangezien u, mevrouw Kieboom, hier toch wat reclame voor het CBO maakt, zou ik u willen vragen om uw organisatie wat toe te lichten. Ik ga ervan uit dat ze zich niet louter uit caritatieve overwegingen inzet. Mevrouw Keuterickx heeft daarnet al vermeld dat de ouders het allemaal zelf moeten betalen. Het is belangrijk dat de leden van deze commissie de juiste toedracht te horen krijgen.

Mevrouw Kieboom, aan wie moet u zich verantwoorden ? Wie is eigenlijk de organisator van het CBO ? Hoe groot is het CBO ? Hoeveel personeelsleden werken voor het CBO ? De meeste aanwezigen menen allicht dat het hier om een groot centrum gaat. Ik weet dat dit niet het geval is. Het is blijkbaar wel het enige ankerpunt dat de ouders van hoogbegaafde leerlingen in Vlaanderen vinden.

We hebben een Gausscurve met groepen van 5 percent aan beide uiteinden gezien. We hebben het hier over taak- en kangoeroeklassen, maar we mogen niet vergeten dat er voor de groep van 5 percent aan de linkerzijde van het spectrum ook bijzonder onderwijs wordt georganiseerd. Dit onderwijs komt hier blijkbaar niet aan bod. Ik besef dat het hier om een acuut probleem gaat. Hoe

groot is het CBO ? Hoe groot is de behoefte aan degelijke opvang en begeleiding voor die groep van circa 50.000 kinderen ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Het CBO is in augustus 1998 opgericht aan de Ufsia. De promotor van mijn doctoraat, professor Mönks, heeft al in 1988 een CBO opgericht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Tussen beide centra is een samenwerkingsverband ontstaan. Bij het opstarten van het CBO heb ik over de Nijmeegse expertise kunnen beschikken. Zowel professor Mönks als zijn meest directe medewerker hebben het CBO in Antwerpen enkele keren per maand bezocht.

Het CBO is gehuisvest in het prachtige pand Het Brantijser op de Sint-Jacobsmarkt. De ondersteuning gaat evenwel niet verder dan de huisvesting. Het CBO is verplicht om financieel volledig zelfbedruipend te werken. Aanvankelijk heeft de Ufsia een startkapitaal ter beschikking gesteld. Hieraan is evenwel een terugbetalingssysteem verbonden. Ik heb tot op heden al enkele keren een beroep gedaan op dit startkapitaal. Ik heb ook al voor de nodige terugbetalingen moeten zorgen. Op financieel vlak kan het CBO niet op bijkomende steun van de Ufsia rekenen.

Bij het opstarten van het CBO was ik alleen. Voor het secretariaatswerk heb ik gedurende de eerste twee jaar hulp gekregen van een vrijwilligster. Omwille van de grote toeloop van kinderen heb ik haast dag en nacht moeten werken om het CBO draaiende te houden. Sinds 15 september jongstleden beschikt het CBO over een ondersteuning van 60 percent voor een voltijds administratief medewerker en voor twee voltijdse psychologische assistenten. Dit betekent dat het CBO nu over vier mensen beschikt. In iets meer dan drie jaar hebben we echter al meer dan 600 aanmeldingen ontvangen.

5. Uiteenzetting van de heer Roeland Buisseret, coördinator van een project voor hoogbegaafde kinderen in het secundair onderwijs

De heer Roeland Buisseret : Mijnheer de voorzitter, de Parkschool is eigenlijk een vestiging van het atheneum van Antwerpen. De naam Parkschool is redelijk recent en verwijst naar ons schoolgebouw, dat inderdaad in een park is gelegen. Het betreft hier een leerlinggerichte en kleinschalige school. De coördinatie van het project wordt door mevrouw Gilissen en mezelf waargenomen. De begeleiding gebeurt door het CBO en het CLB verbonden

aan onze school. Ze leveren zeer goed werk en zijn zeer betrokken.

In het begin stelde men me vaak de vraag : ‘Waarom lesgeven aan hoogbegaafden ?’ Hoogbegaafdheid is echter niet iets waarvoor men kan kiezen, dus is het ook geen luxe en ook geen luxeprobleem. We kregen immers al wel eens het verwijt dat we ons bezighouden met een luxeprobleem. Het lijkt me overvloedig bewezen dat dit niet zo is. In het onderwijs heeft elk kind recht op een zo optimaal mogelijk onderwijs. Dat past ook in gelijkheidskansenbeleid. Dit soort kinderen moet ook gelijke kansen krijgen.

We geven specifiek les aan hoogbegaafden omdat zij nog moeten leren leren. Het klinkt hard, maar eigenlijk houden we een aantal hoogbegaafde leerlingen weg uit het beroepsonderwijs. Leren we ze niet de nodige cognitieve, sociale, motorische, esthetische vaardigheden en vooral vaardigheden inzake studiemethodiek, dan bestaat de kans dat ze onderpresteren en in ons watervalsysteem in het technisch en vervolgens het beroepsonderwijs terecht komen. Onze school heeft een beroepsafdeling. Er zijn dergelijke gevallen bekend. Dit gebeurt dus echt.

Hoe geven we les aan hoogbegaafden ? Niet door te versnellen. Er zijn nu al leerlingen die versneld het basisonderwijs hebben doorlopen. De jongste bij ons is nu negen jaar. Er zijn er nog twee van tien en eentje van elf. De bedoeling is niet dat proces nog te versnellen : als die negenjarige slaagt in al zijn jaren, dan is hij vijftien wanneer hij begint aan het hoger onderwijs. Dat lijkt me meer dan jong genoeg. Wel hebben we verbredingsprojecten en verdieping van de leerstof. We kennen het systeem van kangoeroeklassen niet, hoewel me dat in sommige gevallen wel zinvol lijkt. Het is onze bedoeling hoogbegaafde jongeren samen te brengen in één klas, die weliswaar samen met andere eerstejaars een aantal lessen volgt. Er is dus enerzijds sprake van integratie : die leerlingen worden geïntegreerd binnen de school, die zeer verscheiden is en zich echt niet alleen richt tot hoogbegaafden. Anderzijds is er de concentratie, omdat ze inderdaad veel hebben aan ontwikkelingsgelijken. Ze zitten nu dus met veertien in een klas, maar een aantal activiteiten, pauzes, het middageten, enzovoort, gebeuren samen met andere leerlingen. We zetten ze dus niet op een eilandje.

In deze klas, die we 1A' hebben genoemd, worden de lessen ingedikt : de leerprogramma's worden afgehandeld in minder lessen, zodat het allemaal wat sneller gaat en er tijd vrijkomt. Die tijd wordt

opgespaard voor een wekelijkse projectdag. Als we het verschil bekijken met de andere klas van eerstejaars zien we dat de meeste vakken gelijk blijven qua aantal lesuren. Plastische opvoeding werd geschrapt, niet omdat we dat niet belangrijk vinden, maar omdat we het vrij gemakkelijk kunnen compenseren met artistieke projecten. De rest van de vakken is er minstens met 1 uur in gebleven. Voor sociale vaardigheden trekken we een extra uur uit, aan de hand van de leefsleutelmethode. De gewone klas 1A heeft 33 lesuren per week, de andere 26. Het grote verschil schuilt in de algemene vakken : bijvoorbeeld Nederlands en Wiskunde gaan van 5 naar 3 uur per week. Het gaat over dezelfde leerstof, niet minder en ook niet veel meer, maar de stof wordt wel wat breder en dieper, en vooral sneller, bekeken. We hebben besloten dat Latijn voor de leerlingen geen keuzevak is, daar dit sowieso nieuwe leerstof is. Hetzelfde geldt voor Engels en Technologische Opvoeding. Die 8 uren per week zitten er standaard in, daar we oordeelden dat de leerlingen gebaat zijn bij zoveel mogelijk nieuwe leerstof en nieuwe uitdagingen. Het totaalverschil bedraagt dus 7 uren, die worden opgespaard voor de donderdag. Dat is de projectdag voor onze klas. Dat is heus wel een werkdag : het is niet omdat ze niet steeds op de schoolbanken zitten dat ze niets aan het doen zijn, integendeel.

Voor deze verscheiden projecten hebben we gezocht naar een overkoepelend thema. Dit jaar is dat 'tijd', wellicht volgend jaar 'kleur' en het jaar daarop een ander thema van de Open Monumentendagen. Een dergelijk thema is vaag en toch zeer ruim : we kunnen er nog alle kanten mee uit. Leerlingen en leerkrachten wordt verzocht dit thema mee in te vullen. Dat overkoepelende element komt ook aan bod in onze sessies filosofie met de jongeren. Deze sessies hebben ook tot doel de verschillende lessen en projecten met elkaar te verbinden zodat er een coherent geheel wordt gevormd. Het eerste project is de kennismaking met de klas – dus het hele eerste jaar en niet alleen de hoogbegaafden -, de school en het district Wilrijk. Dat project loopt nog tot en met vandaag. Volgende week stellen ze hun resultaten voor.

Binnenkort beginnen we, naar aanleiding van de komende examens, met nogal wat cursussen studiemethodiek, specifiek toegepast op de situatie van hoogbegaafden. Die methodiek verschilt immers enigszins van het klassieke systeem. Verder zijn er uiteraard een aantal uitstappen, bezoeken en dergelijke, die ook vaak deel uitmaken van een gewoon lesprogramma maar er bij hen zeker bij zullen zijn.

Er wordt ook aandacht besteed aan archeologie en sterrenkunde, in samenwerking met de Antwerpse universiteit. Dat blijkt immers een nogal ruim verspreid en sterk interessepunt te zijn bij hoogbegaafden. Verder is er het veelbesproken en tot nu toe uiterst geslaagde theaterproject. De leerlingen worden begeleid door een acteur-regisseur en diens zoon, die ook toneel speelt, met als doel van nul een voorstelling op te bouwen. Niemand van hen had voorkennis van de theaterwereld. De voorstelling zal te bewonderen zijn op de open-deurdag in mei en duurt 45 minuten. U begrijpt dat dit een hele voorbereiding vergt. Elke week zijn de leerlingen een drietal uur bezig met dit project. Daarin moeten ze alles zelf doen : van decors bouwen over kaartjes verkopen tot affiches drukken. Alles wat erbij komt kijken zit mee in het project. De bedoeling is uitdagingen te bieden op heel verschillende domeinen. Er moeten natuurlijk nog andere projecten bijkomen. We zouden heel graag hebben dat leerlingen, ouders en andere betrokkenen zelf ideeën leveren. We zullen ons in de mate van het mogelijke daaraan aanpassen.

Hoe wordt dit projectwerk nu geëvalueerd ? Er is sprake van proces- en van productevaluatie. De procesevaluatie gebeurt permanent door observatie door de projectbegeleider : dat kunnen leerkrachten zijn, maar ook externen. De leerlingen evalueren ook zichzelf. Dat vinden we zeer belangrijk. We hebben daartoe modellen ontwikkeld : ze kunnen kleuren of punten geven aan bepaalde onderdelen. Ze zien dit veeleer als een spel, maar ondertussen weten wij wel hoe het gaat. Ze houden een logboek bij, een soort portfolio die geschreven documenten, maar net zo goed andere dingen kan bevatten, zoals collages of fotoverslagen. Het komt ook op het rapport op een apart blad. De ouders krijgen zo een zicht op hoe hun kind in groep werkt.

De productevaluatie gebeurt eerder klassiek via punten toegekend door een jury. Die kan bestaan uit leerkrachten of externen. Dat geeft leerlingen het gevoel dat het echt serieus is en dat het goed moet zijn.

De belangrijkste vraag is wie dat betaalt. Dat gebeurt niet door het departement Onderwijs. De school en de scholengroep betalen 80 percent van de kosten. De ouders wordt verzocht om 20 percent van de kosten te dragen. Dat betekent concreet voor dit schooljaar 10.000 frank die de ouders extra moeten betalen omdat hun kind toevallig hoogbegaafd is. We hebben een paar uurtjes OVB om de coördinatie te verrichten, de rest is vrijwilligerswerk van leerkrachten.

Mevrouw Hilde Claes : Wekt dat project bij de ‘gewone’ leerlingen geen jaloezie op ? Ik wil professor Kieboom vragen wat haar voorkeur wegdraagt : de kangoeroeklassen of dit project ?

De heer Roeland Buisseret : De andere leerlingen zijn niet jaloers. De leerlingen van 1A’ zijn erg gelukkig dat ze dit mogen meemaken. Ze komen graag naar school. De andere leerlingen zijn op voorhand goed geïnformeerd, maar weten dat de anderen niet beter zijn. Bovendien hebben de hoogbegaafden meer werk en daar zijn ze niet jaloers op.

Mevrouw Tessa Kieboom : U vroeg wat mijn voorkeur geniet. In deze moeten we een onderscheid maken tussen het lager en secundair onderwijs. Werken in het lager onderwijs met kangoeroeklassen en differentiëren in hoekenwerk, contractwerk, enzovoort, is een goed systeem. Wat de Parkschool doet, ook. Ik kan tussen beide niet kiezen. Het ene systeem is eerder naar het lager onderwijs toe geschreven, terwijl het andere zijn degelijkheid bewijst voor het secundair onderwijs.

De Parkschool heeft de gewoonte een instapweek te organiseren. Dit jaar is dat gebeurd met de twee eerstejaars samen. Alle kinderen waren op 3 september dus nieuw. Er heeft niemand gevraagd of ze van 1A of 1A’ waren. Er zijn daar vriendschappen ontstaan tussen beide richtingen. Dat moeten we nastreven.

De heer Pieter Huybrechts : Onderwijs voor hoogbegaafde kinderen wordt soms spijtig genoeg geassocieerd met elite-onderwijs : vorming van superkinderen die neerkijken op ‘gewone’ kinderen. Wat denkt u daarover ? Bestaat het gevaar niet dat door afzonderlijk onderwijs voor hoogbegaafde kinderen, het gevoel van anders-zijn wordt versterkt ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Met de eerste vraag word ik dikwijls geconfronteerd. Als we morgen ziek worden, dan gaan we ook op zoek naar de beste dokter voor onze ziekte. Dat vinden we heel gewoon. Dat moeten we in het onderwijs ook zo zien. Ons land heeft dat potentieel en we moeten daar op een doordachte manier mee omgaan. Dit heeft niets met een elite te maken.

De heer Kris Van Dijck : Het gaat hier over een potentieel van mensen met een hoog IQ. Die kunnen voor de maatschappij een meerwaarde betekenen. Dat moet worden gevaloriseerd. Daarvoor is ons onderwijs belangrijk. We proberen iedereen gelijke kansen te geven en die kinderen moeten

ook de kans krijgen om het te kunnen maken in hun leven.

De heer Roeland Buisseret : We behandelen die leerlingen ook niet als een elite. Het schoolreglement geldt voor hen net zo goed als voor een andere leerling. Ze worden niet als apart beschouwd. Ook aan hen zeggen we dat ze zich niet beter moeten voelen. Ze komen als minderheid in een gewone school en ze krijgen aandacht, maar ze zijn niet beter dan de anderen.

De heer Pieter Huybrechts : Wordt het gevoel anders te zijn niet versterkt door dit soort onderwijs ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Ik denk van niet. De kinderen weten dit zelf wel. Het type onderwijs zal dit gevoel niet veranderen. Het erkent hun eigenheid. Dit kan alleen maar een positief effect hebben. Zij zullen zich daardoor begrepen voelen. Toch blijft de drang bij deze kinderen bestaan om er ook bij te horen. Dit stellen wij dagelijks vast.

De heer Frans Ramon : Men blijft dus bij een soort jaarklassensysteem. Zijn er dan specifieke eindtermen voor deze leerlingen ontwikkeld ? Hoe verloopt de samenwerking met minder begaafde leerlingen ? Samen eten, samen aan een project werken ? Waar ontmoeten ze de andere leerlingen ? Hoogbegaafden zijn vaak op een bepaald terrein hoogbegaafd. Hier worden ze voor alle vakken samengezet, zoals Latijn of wiskunde. Ik zou veeleer individuele trajecten verwachten. Waarom wordt dit niet zo opgevat ?

De heer Roeland Buisseret : We kunnen niet veel aan het jaarsysteem veranderen. De doelstellingen en het leerplan worden wel per graad bepaald. Wij trachten die per graad te behalen. De eindtermen zijn minimumdoelstellingen, terwijl wij met deze leerlingen naar maximumdoelstellingen willen gaan. Dit staat nog niet op papier. Wij willen ervoor zorgen dat onze eisen niet te vaag, noch te laag worden ingevuld. Men zoekt nog uit hoe dit het beste kan verlopen.

De gezamenlijke activiteiten zijn niet beperkt tot het samen eten. Eerst was het de bedoeling om alle O-vakken, zoals lichamelijke opvoeding, samen te laten gebeuren. Praktisch kon dit niet. Nu krijgen ze een uur technologische opvoeding en lichamelijke opvoeding samen. Voor de andere lessen blijven ze gesplitst.

Mevrouw Tessa Kieboom : We hebben een systeem, Curriculum Compacting, dat een mogelijke opvang voor deze kinderen biedt. Wereldwijd be-

staan er twee systemen. Curriculum Compacting wordt bijvoorbeeld in Australië of de Verenigde Staten toegepast. In Nederland is het gekend onder de afdeling VWO-+. Dit indikken en verrijken is een manier. Een tweede manier, die ook wereldwijd in scholen wordt toegepast, is kiezen om met de specifieke begaafdheden van deze kinderen om te gaan. Deze scholen houden de kinderen gewoon in de klas, maar op specifieke vakken waar de speciale begaafdheid is aangetoond, verlaten zij de klas en houden zich met een verbredingsopdracht bezig. De Parkschool is een mogelijke route, het werken met verbredingsprojecten is een andere mogelijkheid. Ik hoop dat morgen in Vlaanderen een school dit verbredingsmodel wil volgen. Dan kunnen de twee systemen tegenover elkaar worden gezet en afgewogen.

De heer Roeland Buisseret : Het systeem dat leerlingen zelf kunnen bepalen of zij dit nodig of nuttig achten, zouden wij in de derde graad toepassen, of zelfs in de tweede. In de hogere jaren is het systeem van bijvoorbeeld elke donderdag niet houdbaar omdat er teveel versnippering is van de vakken.

De heer Dirk De Cock : Een vraag voor de heer Buisseret. Op welke manier heeft de school het corps hiervoor rijp gemaakt en wordt het door iedereen die bij een schoolorganisatie is betrokken, gedragen ? Engageert iedereen zich hiervoor evenveel ? Blijven sommigen aan de kant staan ?

Heeft mevrouw Kieboom cijfers over hoogbegaafden ? Hoeveel kinderen hebben een specifieke hoogbegaafdheid ?

De voorzitter : Ik dacht dat mevrouw Kieboom hier al op geantwoord had.

De heer Roeland Buisseret : Het is zeer snel gegaan. Een tweetal maanden voor het zomerreces is beslist om zulke richting op te richten. Tot in de grote vakantie toe is erover vergaderd. Er is aan de leerkrachten gevraagd of zij dit systeem als een mogelijkheid zagen en of zij wilden lesgeven aan deze leerlingen. Er was een ruime meerderheid voor en het systeem is bijgevolg ingevoerd. Het team was gemotiveerd en de lesgevers hebben ervoor gekozen. De motivatie is niet voor iedereen even groot, maar de verantwoordelijkheid wordt wel door iedereen opgenomen.

De heer Gilbert Van Baelen : Mevrouw Kieboom heeft mijn vraag reeds gedeeltelijk beantwoord. Het decreet op de CLB's heeft het mogelijk gemaakt dat zij omwille van de schaalvergroting

steeds meer die rol moeten opnemen. Haar pleidooi wil meer ruimte voor de specialist en wil het CLB de rol van huisdokter toebedelen, maar zeker niet van MIR-groep. Dit heb ik haar meerdere malen horen zeggen. Is dit zo ?

Mevrouw Tessa Kieboom : Ja. Dit is realistisch.

De heer Julien Librecht : Ik wil hier even advocaat van de duivel spelen. In het voorjaar verscheen in De Standaard een artikel over het project van de heer Buisseret. Naderhand heeft een relatief gezaghebbende stem uit het onderwijsmilieu daarop gereageerd. Hij schreef : 'Nattevingerwerk op basis van een hardnekkige mythe, goed om subsidies te vragen maar nutteloos voor de betrokkenen.' En : 'Improvisatie en goedkoop succes laten we best over aan politici.' Nadat ik u hier heb gehoord over uw ondernemingsplan, deel ik die kritiek niet. Is uw ondernemingsplan ook buiten Antwerpen van toepassing op andere klassen van hoogbegaafden ?

De heer Roeland Buisseret : De heer Jan Kuijpers uit Gent is niet echt een eminente onderwijssysteem. Hij is ooit aan bod gekomen in het Jambers-programma 'Geniaal of gek ?' Mijn antwoord op zijn brief is in de krant verschenen, en nadien belde hij me om te zeggen dat hij het allemaal zo niet had bedoeld. Ons systeem is gebaseerd op wat ik heb geleerd op het CBO en op mijn ervaringen in Nederland. Het is toegepast op onze school omdat ik die het best ken. Ik ben evenwel van mening dat dit systeem vrij gemakkelijk op andere scholen is toe te passen.

De heer Gilbert Van Baelen : U hebt nu veertien leerlingen. Hoeveel leerlingen zijn er nodig om dat systeem te kunnen toepassen ? Wat is het minimum ?

De heer Roeland Buisseret : Aanvankelijk dachten we dat er vijftien leerlingen nodig waren om dit systeem leefbaar te houden. Het gaat immers niet om een echt afzonderlijke klas, en de benodigde lesuren zijn niet beschikbaar. Vandaar dat de klas voor een aantal uren wordt gesplitst. Vijftien lijkt me wel een zeer goed getal.

De heer Kris Van Dijk : Stelt het probleem zich niet verder in het secundair onderwijs ?

De heer Roeland Buisseret : Dat is juist. Daarom heb ik gezegd dat we het systeem in de eerste graad volledig, in de tweede graad gedeeltelijk en in de derde graad niet zullen toepassen.

6. Uiteenzetting van de heer Peter Brants, Kinderrechtencommissariaat

De heer Peter Brants : Het Kinderrechtencommissariaat heeft via het ombudswerk in het werkjaar 2001 twee klachten ontvangen over het probleem van hoogbegaafdheid. Dit werkjaar gaat het om één klacht. Elk van deze dossiers getuigt van een pijnlijk verhaal en van een moeizame zoektocht naar een gepast onderwijsaanbod voor die kinderen en jongeren.

Het Kinderrechtencommissariaat kent het probleem ook als diagnostische categorie. Iedereen die met het thema 'hoogbegaafdheid' in aanraking komt, zal erkennen dat het verscheidene problemen in zich kan dragen. Naast de gekende onderwijskundig-didactische problemen zijn er ook sociaal-emotionele en pedagogische problemen. Tegelijkertijd stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de bespreking van het probleem van hoogbegaafdheid niet altijd verloopt op basis van dezelfde definitie. Het klinische beeld van hoogbegaafdheid is meer dan een hoge score op een intelligentietest. Zo mag men bijvoorbeeld niet onmiddellijk de band leggen tussen hoge IQ-scores en ernstige gedragsproblemen of suïcidepogingen. Er is een deskundige differentiaaldiagnostiek nodig.

Het Kinderrechtencommissariaat wil de problematiek van hoogbegaafde kinderen en jongeren in de eerste plaats benaderen vanuit het kinderrechtenperspectief. Het Kinderrechtencommissariaat vertrekt in zijn analyse steeds van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het is een geratificeerd internationaal verdrag, met een grote juridische en morele betekenis. Elke vraag, klacht of advies moet daaraan worden getoetst.

Vanzelfsprekend moet uitgegaan worden van de principiële gelijkheid van elke potentiële gebruiker van het onderwijs. We verwijzen hierbij naar het gelijkheidsbeginsel, zoals dit onder meer is opgenomen in artikel 2 van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind. Het Kinderrechtencommissariaat erkent de problematiek van hoogbegaafdheid in het licht van het recht op aangepast onderwijs op maat – artikelen 28 en 29 – en van het recht op basishulpverlening. Dat laatste kan teruggevonden worden in artikel 24, dat het recht omschrijft van toegang tot diverse vormen van psychische gezondheidszorg en educatie. Laagdrempelige hulpverlening is essentieel.

Het dichotome onderwijssysteem – gewoon onderwijs versus buitengewoon onderwijs – laat nog steeds onvoldoende toe om kinderen en jongeren

met een leer- of gedragsproblematiek een pedagogisch en orthodidactisch aanbod op maat te bieden. Gelukkig zijn er diverse projecten en initiatieven van 'geïntegreerd onderwijs' – GON – die een nieuw spoor trekken. Het Kinderrechtencommissariaat meent dat er nog hard moet worden getimmerd aan de weg naar een meer inclusief onderwijsbeleid in zijn geheel. Hoogbegaafdheid moet in het kader van inclusief onderwijs worden bekeken. Het Kinderrechtencommissariaat plaatst hiermee de problematiek over hoogbegaafdheid in dezelfde context als alle andere leerhindernissen. Het Kinderrechtencommissariaat wil de ernst van deze problematiek niet minimaliseren, maar blijft een voorstander van een zo groot mogelijke inclusieve aanpak.

In de hoorzitting naar aanleiding van de visietekst over het geïntegreerde gelijkheidsbeleid sprak het Kinderrechtencommissariaat zijn goedkeuring uit over de invulling van het begrip 'doelgroepleerling'. Hoogbegaafde leerlingen moeten worden erkend als doelgroepleerlingen. Doelgroepleerlingen zijn leerlingen die door een externe of interne factor het risico lopen dat ze geen gelijke kansen krijgen. Een school die met doelgroepleerlingen werkt, moet extra steun krijgen.

Naar onze mening zouden leerlingen met hoogbegaafdheid vooral gebaat zijn bij een individueel traject. We moeten zoveel mogelijk streven naar differentiatie binnen de klas. Inclusie is het uitgangspunt voor de begeleidings- en behandelingsprincipes voor zowel hoogbegaafdheid als andere leerhindernissen. We moeten onze houding ten aanzien van deze problemen bepalen op basis van dezelfde principes.

Overleg met alle betrokkenen is noodzakelijk. Het CLB zal hierin volgens ons een sleutelrol spelen. Het is een sluis naar de hogere echelons van de hulpverlening, zoals de medische experts.

Te weinig schoolactoren slagen erin het onderwijsaanbod af te stemmen op de diversiteit van de leerlingen. Volgens ons is de heterogeniteit van de leerlingen een pedagogische uitdaging.

De verschillende doelgroepen onder de leerlingen maken alle deel uit van één continuüm. Dit continuüm biedt plaats aan leerlingen met zeer uiteenlopende onderwijsbehoeftes.

Wat het aanbod aan voorzieningen voor doelgroepleerlingen betreft, pleit het Kinderrechtencommissariaat ervoor om de huidige financiële discriminatie tussen de reguliere scholen en de scho-

len voor buitengewoon onderwijs geleidelijk af te bouwen. Het geldt voor een initiatief als de Park-school moet niet van de ouders komen, maar van projectfinanciering.

De conclusie van het Kinderrechtencommissariaat is dat de klachten van ouders en leerlingen ernstig moeten worden genomen. Gezien het recht op aangepast onderwijs is de plicht om iets aan deze problematiek te doen een rechtstreeks gevolg van het Kinderrechtenverdrag. De inclusiegedachte sluit aan bij de geest van dit verdrag.

De problematiek van hoogbegaafdheid dient volgens het Kinderrechtencommissariaat aangepakt te worden binnen een inclusief gelijkheidsbeleid. Binnen dit beleid behoren leerlingen met hoogbegaafdheid tot de zogenaamde doelgroep leerlingen.

De wetenschappelijke kennis over hoogbegaafdheid en de psychodiagnostiek ervan, alsook de wenselijke begeleidingsmaatregelen, zijn nog onvoldoende in praktijk gebracht in de onderwijswereld. De manco's in de lerarenopleiding werden reeds vermeld. Ook de kennis in de CLB's is ontoereikend. Al te vaak wordt de hete aardappel doorgeschoven naar de experts.

De overheid dient blijvend projecten en initiatieven voor geïntegreerd onderwijs te stimuleren en dient na te gaan hoe deze daarna op korte termijn structureel kunnen worden verankerd binnen een inclusief onderwijsaanbod.

Mevrouw Tessa Kieboom : Nog even heel duidelijk stellen dat hoogbegaafdheid geen leerstoornis is. Met ongeveer de helft van deze kinderen gaat alles goed. De inspanningen van het CBO, de scholen en de CLB's zijn erop gericht dat cijfer nog te doen stijgen. Los daarvan kunnen hoogbegaafde kinderen, net zoals alle andere kinderen, natuurlijk wel te maken krijgen met een of andere leerstoornis, bijvoorbeeld dyslexie.

Mevrouw Annita Keuterickx : Mijn mening over het Kinderrechtencommissariaat is niet zo positief. Ik heb het gevoel dat ze theoretisch wel weten waarover het gaat, maar er in de praktijk weinig voeling mee hebben. De mensen van het commissariaat lijken niet te beseffen wat leven met een hoogbegaafd kind betekent in het dagelijks bestaan. Mij werd verteld dat er te weinig klachten waren om veel te doen aan dit probleem.

Ik heb geprobeerd om de politieke wereld wakker te schudden aangaande deze kwestie. Een bepaald politicus heeft een brief ontvangen van het Kinder-

rechtencommissariaat waarin stond dat ik streef naar aparte scholen voor hoogbegaafde kinderen, en dat dat niet de visie was van het commissariaat. Ik wil duidelijk stellen dat ik nooit heb gepleit voor aparte scholen voor hoogbegaafde kinderen.

De heer Peter Brants : Ik wens hierover geen polemiek te beginnen. Het is heel belangrijk voor het Kinderrechtencommissariaat om signalen te krijgen van kinderen en volwassenen. Die signalen zijn heel divers. Van de 880 klachten die we vorig jaar ontvingen, gingen er twee over hoogbegaafdheid. Ik wil hiermee geenszins afbreuk doen aan de ernst van die klachten. Het is evenwel duidelijk dat we niet voor elk dossier dat we behandelen een hoorzitting kunnen organiseren.

Mevrouw Annita Keuterickx : Onlangs heb ik een oproep gedaan om een klacht in te dienen bij het Kinderrechtencommissariaat.

De voorzitter : Binnenkort zal het dus klachten regenen.

Mijnheer Brants, ik ben ervan overtuigd dat deze hoorzitting bijzonder verrijkend is geweest voor u, net als voor ons. We moeten onze aandacht richten op de gevallen waar de nood het grootst is.

De heer Frans Ramon : Mijnheer Brants, ik ben het nogal eens met uw analyse. U pleit immers voor kwalitatief hoogstaand onderwijs voor alle kinderen, hoogbegaafde of kinderen met leerstoornissen. Ik ben het ermee eens dat het geheel moet worden bekeken in het licht van het gelijkheidsdebat. U had het ook even over inclusie. Denkt u dat het bestaande inclusief onderwijs kan worden toegepast op hoogbegaafden en dat het dus niet nodig is om nieuwe systemen te ontwikkelen ?

De heer Peter Brants : Ik wil zeker geen pleidooi houden voor andere klassen. Niemand pleit trouwens voor de installatie van nog een nieuw systeem, ook de ouders niet. De praktijk wijst uit dat er een aantal heel goeie initiatieven lopen, die geïntegreerd zijn in andere systemen. Het is spijtig dat voor de projecten nog te weinig mogelijkheden worden geboden op financieel en personeelsvlak. Dat is bijzonder jammer, want feitelijk zijn het experimenteertrajecten waarbij heel wat ervaring wordt opgedaan. De kans zou moeten bestaan om die ervaringen te verankeren.

De voorzitter : Ik wil alle sprekers van harte bedanken voor hun komst. We hebben een bijzonder leerrijke ochtend achter de rug. Ongetwijfeld zal die consequenties hebben voor het beleid. We

hoorden reeds een aantal concrete vragen. De discussie en zeker het budget zullen uitwijzen welke kunnen worden ingewilligd. De getuigenissen waren bij momenten ontroerend. De uiteenzettingen waren bijzonder boeiend. We hebben vernomen wat precies het probleem is en welke omvang het heeft. Het is onze plicht als beleidsmakers om erop in te spelen. We zullen u het verslag van deze zitting overmaken.

De verslaggever,

De voorzitter,

Dirk DE COCK

Gilbert VANLEENHOVE
